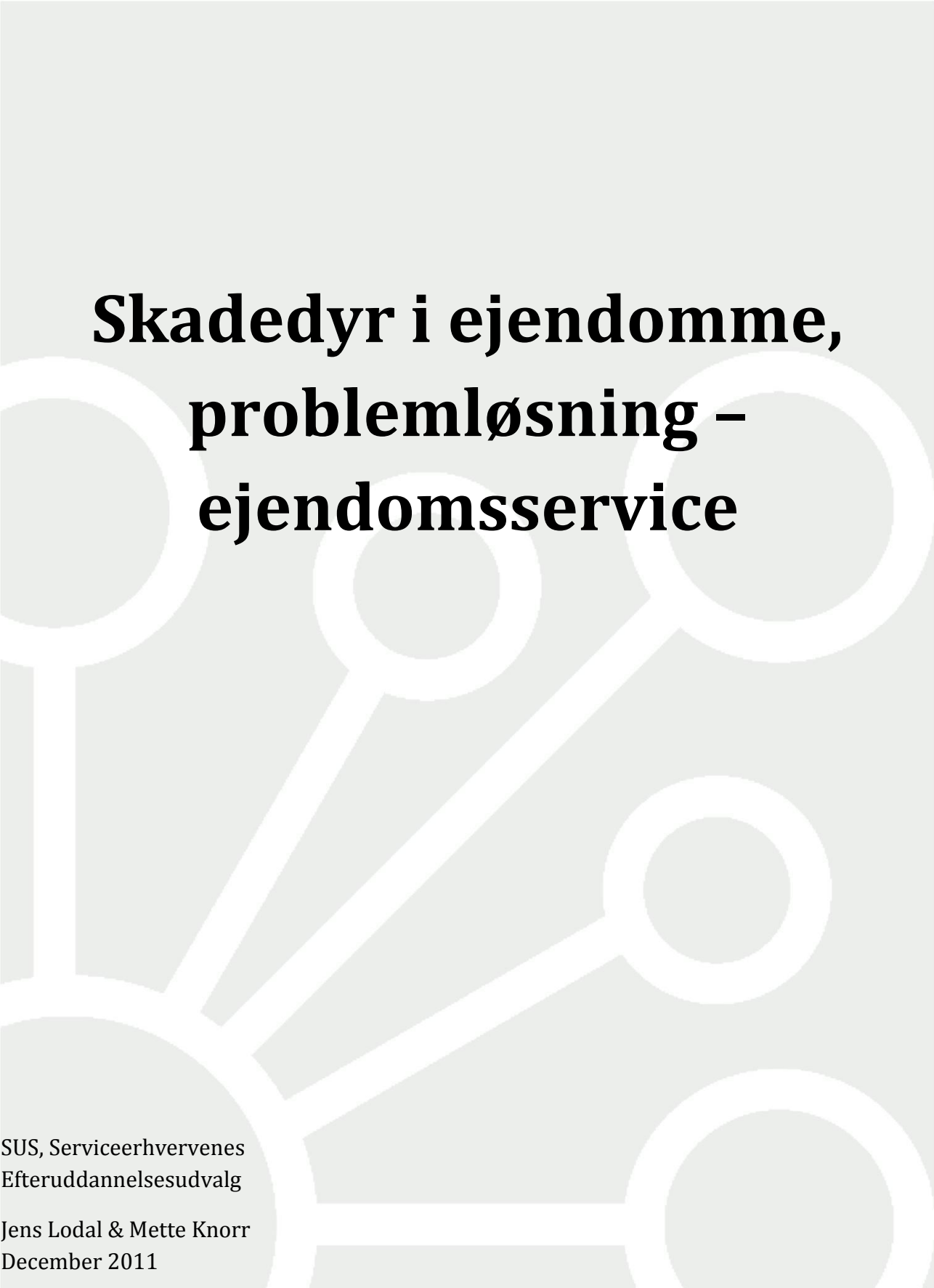

Skadedyr i ejendomme, problemløsning – ejendomsservice

SUS, Serviceerhvervenes
Efteruddannelsesudvalg

Jens Lodal & Mette Knorr
December 2011

© Børne- og Undervisningsministeriet. (december 2011). Materialet er udviklet af Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg i samarbejde med Biolog, cand.scient Mette Knorr og Biolog, cand. Scient. Jens Lodal. Materialet kan frist kopieres med angivelse af kilde.

SUS
Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg
Lersø Parkallé 21
2100 København Ø.
Tlf. 32 54 50 55
sus@sus-udd.dk
www.susudd.dk

Indhold

Indhold.....	3
Indledning.....	5
Integreret forebyggelse og bekæmpelse - ejendommens drejebog	6
Integreret forebyggelse og bekæmpelse af insekter og andre smådyr.....	8
Ikke-kemiske metoder mod insekter og andre smådyr.....	8
De forskellige typer skadedyr og ikke-kemisk bekæmpelse af disse.....	9
Frysning og opvarmning til bekæmpelse af smådyr	12
Støvsugeren er et effektivt middel mod skadedyr	13
Fælder til insekter og andre smådyr.....	13
Bygningssikring mod insekter og smådyr	14
Andet mod insekter og andre smådyr.....	14
Kemisk bekæmpelse af insekter og andre smådyr.....	14
Forskellige formuleringer af insektmidler	16
Integreret forebyggelse og bekæmpelse af rotter og mus	17
Bygningssikring mod rotter og mus.....	17
Oprydning og renholdelse.....	17
Registrering og overvågning	18
Brug af fælder til rotter og mus.....	18
Kemisk bekæmpelse af rotter og mus	18
Praktisk brug af kemiske midler	20
Husmår.....	21
Bygningssikring mod husmår.....	21
Fordrivelse	21
Bekæmpelse af husmår	21
Regulering af husmår.....	22
Fældefangst.....	22
Flagermus.....	22
Hvis fordrivelse er en nødvendighed.....	22
Muldvarp og mosegris.....	23
Bekæmpelse.....	23
Duer.....	23
Forebyggende foranstaltninger mod duer.....	24

Andre metoder.....	24
Lovgivning om skadedyr i ejendomme.....	25
Udlejningsejendomme.....	25
Ejer- og andelsboliger.....	25
Rottebekæmpelse, særlig lovgivning.....	26
Ingen særlig lov om mus.....	26
Husmår i bygninger	26
Sundhedsstyrelsens anbefalinger om sandkasser.....	26
Forskel på forvildede tamduer og vilde arter af duer	27
Generelt om skadedyr.....	27
Her kan du læse mere.....	28
Hvor finder man flere oplysninger på nettet?.....	29

Indledning

Det kan ikke undgås, at du som medarbejder ved ejendomsservice fra tid til anden støder på problemer fra dyr, som optræder uventet eller endog direkte uønsket. Giver disse dyr problemer, kan vi tale om skadedyr.

Uddannelsen "Skadedyr i ejendomme, problemløsning – ejendomsservice" har til formål at give dig værktøjer til håndtering af et skadedyrsproblem. For at agere fornuftigt må skadevolderen identificeres. Ved nærværende uddannelse forudsættes det, at du har et kendskab til skadedyr, som svarer til uddannelsen "Skadedyr i ejendomme, arter og skade – ejendomsservice". Det er ingen betingelse, at du har fulgt uddannelsen om arter og skade, for du kan have et kendskab til skadedyr på anden tilsvarende måde.

Kompendiet giver dig et overblik over metoder til at mindske eller helt fjerne gener og ubehag og andre problemer med skadedyr. Noget kan du selv gøre, andet kræver assistance fra professionelle skadedyrsbekæmpere. Endelig er der også håndværkerne, som kan være nødvendige for at reparere og holde ejendommen vedlige.

I undervisningen kan man evt. bruge klassesæt af et eller flere af følgende opslagsværker, som har mere udførlige beskrivelser om de enkelte dyr og billeder af flere arter end de, der er medtaget i dette kompendium. Opslagsværkerne kan også anbefales til brug efter uddannelsen.

1) Henri Mourier: "Vilde dyr i hus og hjem". Gads Forlag 1999. 223 sider.

2) Alternativt kan man have klassesæt med de relevante dyr printet fra Skadedyrlaboratoriets hjemmeside www.dpil.dk

3) Tredje alternativ kan være: Lars-Henrik Olsen: "Små dyr i hus og have", Gyldendal 2005. 279 sider.

Teksten i nr. 3 er meget kortfattet, og der er næsten ingen informationer om forebyggelse og bekæmpelse. Men det er et udmærket opslagsværk til at artsbestemme smådyr i hus og have.

Andre steder med gode og relevante informationer:

Rotter, mus og fødevarevirksomheder. 2011. Naturstyrelsen, Miljøministeriet. 48 sider. ISBN 978-87-7279-094-7, ISSN 0108-6375.

Som titlen antyder, er fokus rettet mod fødevarevirksomheder, men der er generelle afsnit, som kan have interesse i alle sammenhænge, hvor rotter og mus optræder som skadedyr. Hovedvægten ligger på rotter.

Jensen, T. F. & Weile, P. 2005. Rotter. Lovgivning, forebyggelse og bekæmpelse. Vejledning fra Miljøstyrelsen, Nr. 1. 88 sider. ISBN 87-7614-634-0, ISSN 0108-6375.

Gennemgår grundejeres og bekæmpelsesfirmaers forpligtelser og beskriver klart, hvem der skal og må gøre hvad i forbindelse med rotter.

Sidst i kompendiet finder du henvisninger til forskellig litteratur, som kan være nødvendig at få kendskab til. Til sidst finder du også adresser på nogle nyttige hjemmesider, hvor du kan få yderligere hjælp i dit daglige arbejde.

Med uddannelsen "Skadedyr i ejendomme, problemløsning – ejendomsservice" vil du få kendskab til de mange måder, man i disse moderne tider angriber et skadedyrsproblem. Det drejer sig om alt fra forebyggende foranstaltninger til bygningssikring, brug af fælder og andre mekaniske eller elektriske apparater, hvilke kemiske bekæmpelsesmidler, der er til rådighed, og hvordan de virker og skal håndteres. Til slut får du i kompendiet en kort gennemgang af relevant lovgivning.

Integreret forebyggelse og bekæmpelse - ejendommens drejebog

Moderne skadedyrsbekæmpelse drejer sig om at kombinere forebyggelse og bekæmpelse. Man kalder det også "**integreret forebyggelse og bekæmpelse**". I daglig tale bruges af fagfolk tit den engelske betegnelse IPM, som står for "Integrated Pest Management".

Med integreret forebyggelse og bekæmpelse af skadedyr understreger man, at brug af gift ikke er den eneste løsning. Forebyggende foranstaltninger har stor betydning for at nedsætte risikoen for forekomst af skadedyr. Ved alle former for forebyggende foranstaltninger tager man udgangspunkt i de pågældende dyrs levevis og adfærd. Et vigtigt element i de forebyggende foranstaltninger er bygningssikring, som virker på langt sigt mod de uønskede skadedyr. Samtidig kan disse foranstaltninger medvirke direkte til bygningers og omgivelseres vedligeholdelse. De ikke-kemiske metoder, det være sig fælder eller andet, bør så vidt muligt tænkes ind i bekæmpelsen før brug af kemiske midler. Sidst men ikke mindst: der er ingen risiko for forgiftninger eller andre ubehagelige og utilsigtede virkninger forbundet med de forebyggende foranstaltninger og ikke-kemiske metoder.

Når du står over for et problem, som skyldes et skadedyr, er der flere ting, der skal overvejes. Her har vi samlet en lille drejebog for, hvad der vil være fornuftigt at gøre for at udnytte mulighederne for en hensigtsmæssig integreret forebyggelse og bekæmpelse.

1) Først stiller du nogle spørgsmål som:

- Hvad er det for et problem, der er tale om?
- Hvad er det for et dyr, der er årsag?

2) Når du er nået hertil, kommer de næste spørgsmål:

- Er der få eller mange dyr?
- Hvor stort og udbredt er problemet i ejendommen?
- Hvem skal tage affære og gøre noget?
 - Ejendommen?
 - Beboeren / brugeren?
 - Professionel skadedyrsbekæmper?
 - Håndværkere?
 - Andre (f.eks. kommunens miljøafdeling, fødevarekontrollen)?

Med de nævnte mulige deltagere i en indsats, er der allerede peget på andet end direkte skadedyrsbekæmpelse, som i manges opfattelse drejer sig om kemisk bekæmpelse. Foretages der kun egentlig kemisk bekæmpelse, bliver det som oftest kun ren og skær symptombehandling uden nogen langvarig virkning.

3) Når skadedyret og problemet er identificeret tilstrækkeligt godt, kommer de næste spørgsmål:

- Forebyggende foranstaltninger og ikke-kemisk bekæmpelse: hvilke metoder skal tages i anvendelse?
- Kemisk bekæmpelse: skal det også bruges?

4) Når bekæmpelsen er sat i gang, og når den er udført, er det vigtigt at holde øje med, hvordan det går. Det drejer sig om kontrol og efterkontrol. Man kan derfor stille sig spørgsmål som:

- Bliver problemet løst på en tilfredsstillende måde?
- Er problemet løst?
- Hvis ikke, hvordan skal der fortsættes?

Moderne skadedyrsbekæmpelse er en dynamisk proces. Undervejs må der laves notater om sagen. Det kan være nyttigt senere hen, når et lignende problem måtte dukke op. Eller når man skal prøve at finde ud af, hvad der ikke blev gjort godt nok, fordi problemet stadig ikke er løst tilfredsstillende. Det sidste punkt om vurderingen af, om indsatsen har været tilfredsstillende, kræver meget ofte beboernes aktive medvirken.

Integreret forebyggelse og bekæmpelse af insekter og andre smådyr

Den kemiske bekæmpelse bør ikke være første punkt. Derfor startes med ikke-kemiske metoder.

Ikke-kemiske metoder mod insekter og andre smådyr

Der findes en række meget effektive ikke-kemiske metoder, som man kan benytte til at bekæmpe uønskede insekter og smådyr i ejendommen. Mange af de ikke-kemiske metoder er også metoder til at forebygge skadedyr.

Fordele ved at bruge de ikke-kemiske metoder er:

- Metoderne er nødvendige for at opnå det ønskede resultat
- De fleste kan bruges af alle (beboer/medarbejder, ung/ældre, rig/fattig)
- En del af metoderne er enkle at bruge og kræver ikke noget specialudstyr
- Man kan bruge metoderne på steder, hvor insektgift er uønsket
- Man kan bruge metoderne på steder, hvor insektgift ikke kan trænge ind
- Man kan begrænse eller helt undvære brug af insektgift

Nogle af metoderne kan være arbejdskrævende, men bestemt ikke alle. I mange tilfælde handler det om at kende til dyrenes levevis og sætte målrettet ind, der hvor dyret har sine "svage sider". Det er dog ikke ensbetydende med, at det automatisk går let og hurtigt – det kommer i høj grad an på arten og på omstændighederne i øvrigt.

De ikke-kemiske metoder er dels metoder, hvor man fjerner dyrenes muligheder for at komme ind og kunne eksistere i ejendommen. Man kan gøre det ved at:

- Fjerne mad og vand
- Fjerne muligheder for adgang
- Fjerne dyrenes levesteder/skjulesteder i ejendommen

Med andre ikke-kemiske metoder går man mere direkte efter at fange/fjerne eller dræbe dyrene. Det kan være ved:

- Frysning eller opvarmning af angrebne genstande
- Støvsugning
- Brug af fælder o.a.

Næste kapitel er udarbejdet som en generel oversigt over muligheder for forebyggelse og ikke-kemisk bekæmpelse af forskellige typer skadedyr i ejendommen. I oversigten er de forskellige typer skadedyr grupperet på samme måde som i kompendium for AMU-kursus "Skadedyr i ejendomme, arter og skade – ejendomsservice" (se afsnit "Insekter og smådyr i ejendommen - De enkelte arter").

Man kan finde detaljerede oplysninger, om biologi, forebyggelse og bekæmpelse for de enkelte arter i vejledninger på www.dpil.dk ("Spørg om skadedyr", Skadedyrlaboratoriets hjemmeside).

De forskellige typer skadedyr og ikke-kemisk bekæmpelse af disse

Type af skadedyr ¹ (insekter/smådyr)	Oversigt over forebyggelse og ikke-kemisk bekæmpelse af insekter og smådyr i ejendommen	Eksempler på dyr
Smådyr, som ødelægger uld, skind, tæpper og andre tekstiler	• Finde det angrebne, så spredning kan stoppes. (Tøj, tæpper, indtørret museådsel o.a. på uforstyrrede steder som skabe, skuffer og kælder- og loftsrum) • Brug tæt indpakning af skind og tekstil, som skal lægges til side • Vask eller kemisk rensning af tekstiler • Frysning/opvarmning af angrebne tekstiler • Støvsugning af tæpper og møbler • Ryste og banke tæpper/møbler • Fjerne muligheder for reder af fugle, mus og rotter i ejendommen	<i>Klædemøl Tæppebille</i>
Smådyr, som suger blod	• Myggenet for vinduer • Forebygge og behandle for lopper og mider på kæledyr • Holde duer/reder væk fra ejendommen • Flytte/evt. rense fuglekasser, så fuglelopper ikke kommer ind • Støvsugning mod kattelopper i fraflyttet beboelse • Rense tilstoppede tagrender og lignende steder med småpytter, hvor stikmyg kan blive opformeret • Lokal dræning af fugtigt område på ejendommens arealer, hvis mange stikmyg opformerer der	<i>Lopper Stikmyg Fuglemider</i> <i>Specielt om væggelus: Se længere nede i denne oversigt</i>
Smådyr, som laver bo i ejendommen	• Lukke adgangsveje hvis det er muligt: Reparere revner i murværk og sokkel, sætte insektnet for ventilationsåbninger • Udbedre svage fuger i murværk • Insektnet mod hvepse med en maskeåbning på maks. 2,25 mm • Fjerne boet • Fjerne myrebo ved sokkel • Fjerne myrers adgang til mad inden døre	<i>Gedehams/Hveps Myrer</i>
Smådyr i madvarer – mest et problem hos den enkelte beboer	• Kassere angrebne madvarer • Fryse eller opvarme madvarer, som kan være angrebet • Støvsuge grundigt i skabe, sprækker, langs paneler, gulve • Opbevare madvarer i tæt emballage, gerne glas eller dåser, som dyrene ikke kan gnave igennem • Opbevare madvarer tørt og køligt • Fjerne udviklingssteder for bananfluer. Det kan være stødt frugt, tomme flasker med småsjatter, kompost ude og inde, snaskede afløb	<i>Tofarvet frømol Brødbille Bananflue Melmider</i>
Smådyr i madvarer – et problem i ejendommen	• Effektiv og hygiejnisk håndtering af skrald i ejendommen. Nem renholdelse, tætsluttende låg, tilstrækkelig mange containere. • Fjerne muligheder for reder af fugle, mus og rotter • Rense tagrender for fugtigt, rådne organisk materiale og fugleklatter, som fluelarver kan udvikle sig i • Være opmærksom på andre forhold som kan tiltrække fluer fra omgivelserne • Være opmærksom på uhygiejniske forhold og misligholdte lejligheder • Være opmærksom på fødevarer-virksomhed i ejendommen. Er der styr på lagervarer, affald og rengøring?	<i>Flæskeklanner Melbille Spyfluer</i> <i>Specielt om kakerlakker: Se længere nede i denne oversigt</i>

Fortsætter på næste side

¹ Type af skadedyr er her opdelt på samme måde som i kompendium "Skadedyr i ejendomme, arter og skade – ejendomsservice"

Type af skadedyr ² (insekter/smådyr)	Oversigt over forebyggelse og ikke-kemisk bekæmpelse af insekter og smådyr i ejendommen	Eksempler på dyr
Smådyr, som æder træværk	• Beskytte træværk mod råd og svampe • Holde luftfugtigheden lav (god ventilation) • Udbedre bygningskonstruktion, så man kan undgå kuldebroer og indsivning af vand • Undgå brug af uafbarket træ • Undersøge træværk før det bliver indesluttet i forbindelse med ombygning og istandsættelse af ejendommen • Sikre at brugt tømmer ikke er angrebet af skadedyr, hvis man vil genbruge det	<i>Alm. Borebille</i> <i>Rådborebille</i> <i>Husbuk</i>
Smådyr, som trives ved fugtige forhold	• Forebygge fugtige forhold og fugtige ydervægge • Holde luftfugtigheden lav (ventilation) • Sørge for at døde grene, blade, brædder og andet, som holder på fugtigheden, ikke ligger tæt ved husvæggen • Fint trådvæv for udluftningskanaler • Fjerne opstuvet slam i afløb • Støvsuge revner og sprækker	<i>Støvlus</i> <i>Sommerfuglemyg</i> <i>Bænkebidder</i>

Fortsætter på næste side

² Type af skadedyr er her opdelt på samme måde som i kompendium "Skadedyr i ejendomme, arter og skade – ejendomsservice"

Type af skadedyr (insekter/smådyr)	Oversigt over forebyggelse og ikke-kemisk bekæmpelse af insekter og smådyr i ejendommen
Specielt alvorligt/vanskeligt skadedyr i ejendommen: Væggelus	• Særdeles grundig støvsugning for at fjerne så mange dyr som muligt. Både rum, senge, møbler, sprækker og andre steder. Jo flere gange – des bedre. • Kassere eller specialbehandle angrebne madrasser og genstande • Alt inventar, sengetøj og andre genstande, som bæres ud af den angrebne lejlighed skal håndteres, så væggelusene ikke bliver spredt. Helt tæt indpakning i plastik, opvarmning, frysning mm. • Tætne sprækker/ lukke spredningsveje i angrebet lejlighed og naboeligheder • Frysning, opvarmning eller maskinvask (min. 60 °C) • Sørg for, at kasserede genstande ikke bliver genbrugt • Så vidt muligt bør angrebne soverum stadig benyttes. Ellers vil nogle af dyrene søge ud af rummet for at finde blodmåltider andre steder i beboelsen og ejendommen • Information og samarbejde i ejendommen! • Professionel hjælp er nødvendig
Specielt alvorligt/vanskeligt skadedyr i ejendommen: Kakerlakker	• Holde øje med om butikker/virksomheder med fødevarer bliver drevet, så der er styr på rengøring, affald, lager og varemodtagelse • Være i god dialog om risiko og forebyggelse af kakerlakproblemer • Alle områder i restauranter og anden fødevarevirksomhed skal holdes rene, så ingen madrester eller andre organiske rester bliver efterladt. • Affaldsbeholdere skal være tæt lukkede, og de skal tømmes ofte, dvs. dagligt • Mere intensiv renholdelse i hele ejendommen, hvis der er kakerlakker. Ikke rengjorte områder, bunker af affald og skidt giver mulighed for, at de kan finde føde og opformere sig i det skjulte • Adgangsveje rundt i ejendommen skal stoppes: Revner og sprækker skal tættes, specielt ved rør-gennemføring og andre former for gennembrud i vægge, gulve og lofter • Samarbejde med beboerne om at holde øje og give besked • Brug limfælder til monitorering • Kig efter spor: brune misfarvninger ved revner og sprækker i murværket. • Madvarer skal opbevares i tætsluttende beholdere, i lukkede skabe eller køleskabe • Kældre og krybekældre og lignende under bygninger skal holdes tørre og helt fri for adgang til føde og vand • Professionel hjælp er nødvendig <i>Se også "smådyr i madvarer" ovenfor</i>

Frysning og opvarmning til bekæmpelse af smådyr

Varme eller frostgrader kan bruges til at slå skadedyr ihjel. Tabellen herunder viser, hvad der sker med dyrene ved forskellige temperaturer.

I ejendommen vil metoden især være egnet til mindre genstande. Det kan være angrebne madvarer, tøj, tæpper og inventar. En tur i fryseren eller ovnen kan stoppe et angreb og slå både æg, nymfer/larver og pupper og voksne dyr ihjel. Man må vurdere hvilken metode, der egner sig bedst i det enkelte tilfælde. Det afhænger af, hvad de angrebne ting kan tåle, og hvad der er praktisk muligt.

Eksempler på varmedød 1. Ved temperatur på 47 °C dør larverne af alm. borebille på ½ time 2. Kornsnudebille dør efter ca. ½ time ved en temperatur på 54 °C	Hvad sker der med insektet ved denne temperatur?
Eksempler på temperaturer, som stopper udviklingen: 3. Ved temperatur under 18 °C går udviklingen af tofarvet frøemøl i stå 4. Ved temperatur under 9 °C går udviklingen af klædemøl i stå 5. Ved temperatur under 4 °C går udviklingen af sølvkræ i stå	60° Det dør på få minutter
Eksempler på kulde-død og -modstandsdygtighed 6. Alle klædemøl larver, pupper og voksne, dør på 1 time ved -20 °C 7. Æg af klædemøl må have mindst 30 timer ved -20 °C, før alle er døde 8. Alle væggelus dør i løbet af 1 time ved temperatur på -16 °C 9. Larver af flæskeklanner kan overleve i to måneder ved -7 °C	50° Det dør i løbet af 1-24 timer
	40° Udviklingen går i stå
	30° Det er i fuld aktivitet og dets udvikling går hurtigt
	20°
	10° Aktiviteten er nedsat og udviklingen går i stå
	0°
	-10° Det dør i løbet af nogle dage eller timer
	-20°
	-30° Det dør på få minutter

- Alle insekter, mider og andre smådyr er sarte over for høje temperaturer og dør hurtigt.
- Ved frysning er der stor forskel på arterne og på deres udviklingsstadier. Det afhænger især af to ting, hvor lav temperaturen skal være, før dyrene dør af frysning:
1) hvilken art det er og 2) hvor lang tid frysningen varer.
- Med få undtagelser kan man regne med at slå alle smådyr ihjel ved nogle dages almindelig dybfrysning ved -18-20 °C.
- Ved optøning dannes kondens, og derfor bør sarte ting pakkes ind i plastik før frysning og først pakkes ud, når de har stuetemperatur igen.

Vigtigt: Det tager længere tid at gennemvarme/gennemfryse ting, end man tror.

- Dyrene, vil forsøge at undslippe den skadelige temperatur, hvis de kan. I en lille "lomme", der ikke kommer op/ned på dødelig temperatur, kan man risikere, at næsten alle dyrene har overlevet.
- Eksempel, gennemvarme: Ved en temperatur på 50 °C tog det 6 timer, før en træklods på 10×10×10 cm var varmet op fra 20 °C til 47 °C, helt ind til midten (se borebillelarver i tabellen ovenfor).
- Eksempel, gennemfryse: Der blev lagt en 32 cm tyk pakke tæt vævet uldtæppe ned i bunden af en dybfryser på -20 °C. Det tog 24 timer at få temperaturen inde i midten af pakken ned på -15 °C. Det tog 5½ time at komme ned på -10 °C, bare 2 cm fra overfladen af pakken.

Støvsugeren er et effektivt middel mod skadedyr

Støvsugeren er næsten altid et godt redskab til at fange og fjerne smådyr på en hurtig og effektiv måde. Den kan bruges målrettet til konkret bekæmpelse, og den er god at bruge fra kælder til loft, inde i skabe, i sprækker og hulrum, på tæpper, i/ind under møbler og andre steder, hvor smådyr og æg kan gemme sig. Man skal selvfølgelig passe på ikke at ødelægge isolering, tapet og andet, som kan suges løs.

Hvis det er robuste dyr, som kan overleve turen ind i støvsugerposen, kan de måske kravle ud igen (væggelus, lopper, biller m.fl.). Så er det vigtigt at lukke og kassere støvsugerposen med det samme. Man kan også dybfryse posen for at slå dyrene ihjel.

Støvsugeren forebygger også mange skadedyrsproblemer i forbindelse med helt almindelig rengøring. Diverse smådyr, som kunne blive et problem, bliver fjernet. Samtidigt bliver føde, de kan leve af, suget væk.

Fælder til insekter og andre smådyr

Fælder til insekter og smådyr kan fange en del af de uønskede dyr og dermed bekæmpe dem. En anden og meget vigtig funktion er at bruge fælderne som et "måleinstrument". Sættes de op strategiske steder, kan et skadedyrsproblems omfang og udbredelse registreres. Denne metode bruges f.eks. tit ved et kakerlakproblem i en ejendom.

Til insekter og smådyr er disse typer af fælder de mest almindelige:

- **Limfælder** – Forskellige typer af plader og små åbne bokse af pap, med en klæbende flade. De kan fange smådyr, som kravler hen over eller flyver hen på dem. De kan være tilsat forskellige typer lokkedufte.
- **Lysfælder** – Udsender UV-lys, som kan tiltrække nogle typer flyvende insekter. Insekterne bliver enten fanget på en limplade i lysfælden eller dræbt af et elektrisk gitter i fælden. Det er ikke alle insekter, som bliver tiltrukket af lys, men lysfælder kan være gode inden døre i en fødevare-virksomhed/butik til f.eks. gedehamse/hvepse, spyfluer og tofarvet frømol.
- **Feromonfælder** – Fælder med kunstige efterligninger af kemiske signalstoffer (feromoner), som insekterne selv udsender og bruger til at tiltrække artsfæller. Da feromoner er insekternes signalstoffer, er fælderne hver især beregnet til bestemte arter. De findes bl.a. til møl.

Fælderne virker kun, hvis de bliver placeret på de rigtige steder og på den rigtige måde. Man skal også holde øje med, om de er brugt op: Limfælder kan støve til eller blive fyldt op med dyr, pærer i lysfælder kan blive sløve/gå ud, og feromon kan blive for gammelt.

Bygningssikring mod insekter og smådyr

Når der alligevel er håndværkere i gang, er det altid en god idé at være opmærksom på, om der kan foretages konstruktionsmæssige ændringer, som hæmmer smådyrenes muligheder for at leve og sprede sig i ejendommen. Det kan være ret banale tiltag, som at kabelbakker ikke monteres direkte på vægge, men et par cm ude.

Hold øje med, at håndværkerne får lukket rigtigt af, så der ikke bliver "motorveje" op igennem ejendommen. Det er især vigtigt, når der er fødevarevirksomhed og andet med mulighed for at "importere" et problem med kakerlakker.

Andet mod insekter og andre smådyr

De forskellige "skræmme-apparater" med lyd eller lys mod insekter og smådyr kan ikke anbefales.

- Apparater, som udsender lyd/ultralyd ved specielle frekvenser mod stikmyg virker ikke. De skulle skræmme myg væk, så man ikke bliver stukket – men det er kun hunmyg, som suger blod og kun hanmyg, som kan høre.
- Metoder til at holde lyssky/nat-aktive insekter væk med lys fungerer ikke i praksis.

De metoder, der findes til biologisk bekæmpelse af insekter/smådyr i drivhuse, er ikke mulige at anvende i en ejendom.

Kemisk bekæmpelse af insekter og andre smådyr

Kemisk bekæmpelse med insektmidler kan bruges som et supplement til de ikke-kemiske bekæmpelsesmetoder. De fleste kemiske midler mod insekter indeholder gifte, som dræber dyrene.

Et insektmiddel er sammensat af aktivstof og en række hjælpestoffer.

- "Aktivstoffet" er det stof, der direkte angriber og dræber skadedyrene.
- Hjælpestofferne, udgør den største del af et insektmiddel. De giver midlet de rigtige egenskaber (den rigtige "formulering") i forhold til, hvad midlet skal kunne, og hvordan det skal bruges.

De forskellige typer og formuleringer af insektmidler er specielt lavet til at bruge mod bestemte typer af skadedyr. De er også lavet til de forskellige typer omgivelser, hvor dyrene skal bekæmpes. Nogle dyr bliver bekæmpet bedst med et middel, som de skal æde, nogle må rammes direkte i luften eller ved at få midlet på sig, når de kravler på behandlede overflader. Udover at vælge det rigtige middel er der en række hensyn, man skal tage, f.eks. til sikkerheden, når man bruger insektmidler.

På etiketten af et insektmiddel – og i øvrigt på alle bekæmpelsesmidler – kan man finde de nødvendige oplysninger for at vælge og bruge et bestemt middel. Her er vist et eksempel på en etiket:

Illustration: Karl-Martin Vagn Jensen

På etiketten står, hvilke skadedyr midlet kan bruges til. Og der er brugsanvisning på, hvordan midlet skal/må anvendes. Det er vigtigt, at man retter sig efter oplysningerne på etiketten. Både af hensyn til at bruge midlet, så det virker bedst og af hensyn til sikkerheden. Der kan være særlige krav til bortskaffelse af emballagen, som skal følges.

Derfor:

Læs altid etiketten før du bruger et bekæmpelsesmiddel – også selvom du har læst den før!

Sikker håndtering: – Pas godt på alle andre! – Pas godt på dig selv!

Forskellige formuleringer af insektmidler

Ædegifte (bait-midler)	Produkterne er sammensat af insektgift plus noget meget tiltrækkende mad. De findes somgeler og pasta, der skal sættes på overflader, der hvor dyrene kravler og leder efter mad. De findes også som lokkedåser til myrer og som vinduesstrips til fluer og som granulater. For at opnå den bedste virkning skal man sikre sig, at skadedyrene ikke har let adgang til anden føde.
Sprøjtemidler (residualmidler)	Midler, som er beregnet til at sprøjte på overflader med en lavtrykssprøjte. Man bruger dem især til båndsprøjtning, hvor man laver giftige spærrebælter, som dyrene er nødt til at passere, når de skal bevæge sig frem og tilbage mellem tilholdssteder og føde. Midlerne har en vis holdbarhed (residualeffekt). Hvor mange dage/uger de holder, vil afhænge både af den type overflade, man behandler og af andre faktorer, som fx temperaturen.
Aerosoler (forstøvningsmidler)	Midler, som man forstøver ud med højt tryk, så dråberne bliver hængende længe i luften som en tåge. De er især beregnet til at bruge mod flyvende insekter. De kan også bruges til kravlende insekter, som kan blive ramt direkte ved sprøjtningen. De fleste af midlerne bliver hurtigt nedbrudt.
Puddermidler	Midler til at strø på overflader eller blæse ind i hulrum. De er anvendelige til krybende og kravlende dyr.
Midler til udvanding	Midler mod myrer til udendørs brug. De røres op med vand og vandes på myreboer ved hussoklen.
Træbeskyttelsesmidler	Midlerne trænger ind i træet. Der findes mange forskellige typer. Træbeskyttelsesmidler er kun beregnet til insekter/borebiller, hvis det står direkte nævnt på produktets etiket.

Integreret forebyggelse og bekæmpelse af rotter og mus

For rotter og mus drejer integreret forebyggelse og bekæmpelse sig om:

- Bygningssikring udvendig og indvendig
- Oprydning og renholdelse
- Registrering og overvågning
- Brug af fælder
- Kemisk bekæmpelse

Bygningssikring mod rotter og mus

Rotter kan komme gennem huller på 20-25 mm, mens den mindste mus, der kan klare sig selv, kan passere en sprække på blot 7 mm. Disse mål er vigtige, når man skal sikre en bygning. Hvis åbningerne er store nok, kan rotter og mus komme ind ved døre, vinduer, ventilationsåbninger, samt ved kabel- og rørgennemføringer. Først og fremmest gælder det om sikring mod, at de uønskede dyr kommer ind i en bygning. Mus og rotter kan spredes rundt inde i en bygning. Spredningsmulighederne bør begrænses mest muligt. Man kan lukke huller og sprækker med metalnet, metalplader, perforeret plade, mørtel eller ståluld. Det er vigtigt ved sådanne foranstaltninger, at den ventilation, der er nødvendig i en konstruktion, ikke blokeres eller nedsættes væsentligt.

Rotter og mus kan klatre på ru mure, så det er ikke kun bygningens nederste etage, der skal sikres. Mus og rotter kravler gerne på espalier og lignende op ad bygninger. For at undgå rotter og mus i loftsetager kan det være nødvendigt at beskære og begrænse bevoksning op ad ydermure.

Rotter kan komme op fra kloaksystemer, så vedligeholdelse af kloakdæksler og afløb er også vigtigt. Det gælder både inden- og udendørs. Tag nedløb skal også være i orden i hele deres længde.

Rotter kan via kloaksystemer komme ind i lejligheder ved defekte afløb fra køkkenvask.

Ultralyd kan ikke anbefales som sikring mod rotter og mus.

Oprydning og renholdelse

Rotter og mus kræver adgang til føde, vand og redesteder for at etablere sig i en bygning. Oprydning og renholdelse går derfor ud på at fjerne gode levevilkår for dyrene.

Rotter og mus kan skjule sig selv og deres reder de mærkeligste steder. Rotter og mus er ikke kræsne og affald indeholder tit noget spiseligt, som dyrene sagtens kan leve af. Man skal derfor sørge for, at affald eller andet, der giver mange skjulesteder, fjernes, og at der ryddes op. Rotter og mus kan leve og formere sig både, hvor der er varmt, og hvor der er koldt. Selv ved så lave temperaturer som i køle- og fryserum kan de yngle.

Registrering og overvågning

Den enkleste form for konstatering af forekomst af rotter eller mus er at registrere deres ekskrementer og gnavmærker m.m. Med moderne elektronik kan man anvende forskellige apparater til nem og sikker overvågning og registrering af rotter og mus. Når der er fødevarerforretninger i en ejendom, er det mere påkrævet, end når sådanne tiltrækkende enheder ikke er til stede.

Ved brug af særlige rottefælder i kloaksystemer, kan overvågning kobles direkte sammen med fælden. Visse fælder til både rotter og mus giver samme mulighed.

Under og efter en bekæmpelse af rotter og mus er registrering og overvågning af situationen meget vigtig. Denne efterkontrol skal sikre, at problemet er løst på en tilfredsstillende måde. Hvis dette ikke er tilfældet, skal indsatsen under alle omstændigheder fortsætte. For alle beboere i en ejendom er det af stor betydning at få at vide, at alt er under kontrol, når en bekæmpelsesindsats er afsluttet.

Brug af fælder til rotter og mus

Fælder til rotter og mus deles i to hovedgrupper: 1) de levende-fangende, og 2) de dræbende fælder.

Man skal sætte fælderne, hvor dyrene færdes. Man skal udnytte dyrenes naturlige bevægelsesruter, deres såkaldte veksler, og sætte fælderne så tæt som muligt ved eller endnu bedre direkte på vekslen. Disse er i langt de fleste tilfælde langs vægge, skabssokler og andre lodrette genstande. Fælden er at placere fælden, så dyrene nærmest bliver ført ind i fælden.

Man skal tilse levende-fangende fælder mindst én gang i døgnet, og de fangne dyr skal aflives.

Dræbende fælder tilses jævnligt og tømmes efter behov.

Selv om fælder bliver tilsmudset af dyrene med deres ekskrementer eller andet, skal man ikke skolde eller på anden måde specielt rengøre en fælde, før den kan bruges igen. Tværtimod, en fælde med lugt af et dyr virker ofte bedre end en, der ikke har en sådan lugt.

Kemisk bekæmpelse af rotter og mus

Rotter må kun bekæmpes med kemiske midler af autoriserede personer. Musebekæmpelse kræver ikke autorisation. Som ejendomsinspektør/ejendomsfunktionær kan man derfor selv udføre kemisk bekæmpelse af mus.

Rotter må kun bekæmpes med de såkaldte antikogulanter, som hindrer blodet i at størkne. De kaldes også blodfortyndende midler. Mus må også bekæmpes med antikoagulanter, men der findes også et helt andet middel, nemlig chloralose, som er en form for bedøvelsesmiddel.

Næsten alle kemiske bekæmpelsesmidler til rotter og mus er ædegifte. Eneste undtagelse er pudderpræparater, som blæses ned i dyrenes huller og gange, så dyrene får giften i sig, når de plejer og renser pelsen.

Selve det stof, der slår dyrene ihjel, er det aktive stof i bekæmpelsesmidlet. I bekæmpelsesmidler med antikoagulanter udgør det aktive stof langt under 1% - i mange tilfælde er det 0,005%. I musemidler med chloralose udgør dette aktive stof 4%. Resten udgøres i ædegifte af korn eller gryn, forskellige fedtstoffer og eventuelt sukker eller andet sødemiddel, som skal få rotterne eller musene til at æde produktet. I pudderpræparater er det meste talkum eller lignende stof, som det aktive stof kan fordeles jævnt i. Endelig er der til både ædegifte og pudderpræparater også tilsat et farvestof, som skal advare os mennesker om, at der er tale om et giftigt produkt. Farven betyder ikke noget for rotter og mus, der stort set er farveblinde. Alt efter sammensætning taler man om forskellige formuleringer. Det er en stor fordel at have forskellige formuleringer at vælge imellem i den praktiske bekæmpelse.

En kort karakteristik herunder for antikoagulanter til rotter og mus:

Antikoagulanter til mus og rotter

- Accepteres godt
- Virker langsomt, 4-8 dage til død
- Lav dosis over flere dage lige så effektivt som en enkelt større dosis
- Effektiv modgift til dyr og mennesker er K₁-vitamin
- 6 forskellige aktivstoffer på det danske marked
 - Coumatetralyl (ikke til mus, kun til rotter)
 - Bromadiolon, difenacoum, brodifacoum, flocoumafen og difethialon (til både rotter og mus)
 - Kan fås i forskellige formuleringer (korn, gryn, pellets, voksblok, pasta, pudder)
- Resistens kan forekomme, og det påvirker i så tilfælde valg af aktivt stof
- Giften kan optages af rovdyr og rovfugle, som æder forgiftede rotter eller mus

Chloralose er kun til mus og har følgende karakteristika:

- Virker hurtigt, mus kan dø ca. 1 time efter indtagelse
- Virker bedst ved temperatur under 16 °C; derfor velegnet til forebyggende bekæmpelse udendørs
- Findes som baseret på hvedekorn eller som pasta
- Kan bruges i visse fælder
- Ingen risiko for rovdyr og rovfugle som æder forgiftede mus

I al almindelighed må det anbefales ikke at bruge kemiske bekæmpelsesmidler inden døre. Især ved brug af langsomt virkende midler kan rotter og mus lægge sig til at dø på svært tilgængelige steder, f.eks. under gulve eller i hule dele af bygninger. Der kan opstå alvorlige lugtproblemer fra disse døde dyr. Især i sommersæsonen kan de desuden tiltrække klannere og spyfluer, som på anden vis kan give mange gener for beboerne.

Praktisk brug af kemiske midler

Visse produkter til musebekæmpelse må kun anvendes af professionelle skadedyrsbekæmpere.

For alle former for kemiske bekæmpelsesmidler gælder det, at anvisningerne på midlets etiket skal overholdes. Etiketten indeholder vigtig information om brug og særlige forholdsregler, som:

- Brug af beskyttelsesudstyr som f.eks. handsker
- Dosering, hvornår og hvordan
- Hvordan døde dyr skal håndteres
- Hvordan rester af bekæmpelsesmidlet skal håndteres
- Hvor rester og tom emballage må eller skal afleveres

Se i øvrigt i afsnittet om insektgifte nærmere detaljer om, hvad en etiket indeholder af oplysninger.

Brug giftstationer eller anden afskærmning, så rotter og mus kan æde uforstyrret, mens uvedkommende dyr ikke kan få fat i den udlagte gift.

Man skal placere giftstationer så attraktivt som muligt for rotterne eller musene. Derfor skal de sættes op langs med og op ad lodrette elementer som vægge og skabssokler. De placeres fortrinsvis, hvor der er veksler, altså tegn på, at dyrene kommer forbi.

Stedet for udlægning af giften kan være afgørende for valg af formulering. Gryn- og kornpræparater egner sig ikke til fugtige omgivelser, da de nemt angribes af mug og skimmel, og så vil mus og rotter ikke æde dem. Ved udlægning af bekæmpelsesmiddel skal man konkurrere med den føde, som dyrene ellers lever af på stedet. Derfor kan der fra sted til sted være lidt forskel på, hvilken formulering mus eller rotter foretrækker. Pudderpræparater er kun til brug i dyrenes huller og gangsystemer.

Så længe der ædes af udlagt gift, bør der suppleres op. Hvis der er mange dyr, kan der gå 2-3 uger eller mere, før man har bekæmpet alle mus eller rotter.

Husmår

Husmåren er et naturligt forekommende dyr i Danmark og hører til den normale fauna. Derfor bør husmåren kun fordrives og berøves sit levested, såfremt generne er så store, at man umuligt kan affinde sig med dem.

Bygningssikring mod husmår

Sikring af bygninger mod mår vil være en fornuftig foranstaltning i områder, hvor husmår forekommer regelmæssigt eller ofte. Hovedreglen er at forhindre husmåren adgang til lofter ved at sørge for, at der ikke findes åbninger i tagkonstruktionen, som er store nok til, at en mår kan passere. En god tommelfingerregel er, at husmåren kan presse sig igennem et hul, når det er muligt at placere et hønseæg i hullet.

Husmåren klatrer godt og kan komme ind i bygninger ved at klatre på nedløbsrør, espaliertræer og grene på træer tæt ved bygninger. Kan sådanne elementer fjernes helt eller delvist, kan man få husmåren til at søge andre steder at slå sig ned. En simpel tragt af trådvæv, f.eks. lavet af hønseet, kan anbringes omkring stammer på træer, så husmåren ikke kan passere forbi. Tragtenes brede ende skal vende nedad og være mindst 60 cm i diameter, dybden skal være 60-90 cm, og underkanten skal være mindst 1,5 m over jorden.

De nævnte foranstaltninger vil man normalt først sætte i værk, når man har problemer med husmår. Man skal under alle omstændigheder sørge for, at husmåren er ude af bygningen, når adgangsvejene begrænses, så den ikke lukkes inde.

Fordrivelse

Fordrivelse af husmår er mulig, da den ikke bryder sig om stærke lugte, lys eller megen larm. De enkelte individer af husmår kan reagere forskelligt. Bedste resultat opnås oftest ved en kombination af de forskellige skræmmemetoder. For ikke at skabe for stor tilvænning vil en variation ofte være fordelagtig. At lys eller en radio tændes og slukkes på varierende tidspunkter og indimellem flyttes rundt på loftet, hvor husmåren har slået sig ned, kan forbedre mulighederne for at fordrive dyret. Stærke lugte fra hjortetaksolie på en klud, som senere kan fjernes, kan med held bruges. Husmåren bryder sig heller ikke om besøg af en hund, hvis det ellers er muligt.

Bekæmpelse af husmår

Det er direkte forbudt at bekæmpe husmår med gift eller at bruge bedøvende midler mod dyret.

Regulering af husmår

Når husmåren volder skade, må den ifølge Miljøministeriets bekendtgørelse om vildtskader enten skydes eller fanges i fælde året rundt af personer over 18 år på de steder, der nævnes herunder, og som er relevante i forbindelse med beboelsesejendomme:

1. I bebyggelse; skydevåben og fælde må anvendes
2. I en afstand af indtil 25 m fra bebyggelse; skydevåben og fælde må anvendes

Skydning kræver, at brugeren har gyldigt jagttegn. Den normale jagttid for husmår er ifølge jagtloven kun i perioden fra 1. september til 31. januar. Skydning uden for denne periode kræver særlig tilladelse efter bekendtgørelsen om vildtskader.

Skydning vil i visse tilfælde ikke være mulig, men jægere vil være bekendt med reglerne og de betingelser, der skal være opfyldt for skydning.

Fældefangst

Fældefangst er tilladt, men der er særlige krav til fælden, som skal være opfyldt af hensyn til effektiviteten og det dyreetiske aspekt.

Om fældens udformning gælder, at den ikke må have større indgangsåbning end 60x60 cm og dens indvendige mål må ingen steder overstige 250 cm. Fælder skal tilses morgen og aften. Der må ikke anvendes levende lokkemad, og fælderne må ikke nedgraves.

For en mere uddybende beskrivelse af fælder og hvordan de bruges, kan henvises til Naturstyrelsens hjemmeside www.naturstyrelsen.dk.

Flagermus

Flagermus er en del af den naturlige danske fauna. Når flagermus har valgt at bo et bestemt sted, er det på grund af særlig kombination af gode fødemuligheder og gode forhold som dagopholdssted. Det er de færreste huse, der byder på den rette kombination af disse faktorer. Sådanne steder er der ikke mange af, så i almindelighed må det anbefales at acceptere deres tilstedeværelse og glæde sig over at have naturen så tæt på.

Hvis fordrivelse er en nødvendighed

Hvis der er gener som lugt eller støj, som gør det nødvendigt at gøre noget, kan det være en god idé at kontakte den lokale vildtkonsulent, som kan hjælpe med relevante råd og vejledning, så man ikke forvolder unødigt skade på de fredede dyr.

Er flagermusene til så megen gene, at det er ønskværdigt at få dem fjernet, findes der forskellige måder, man kan hindre dem i at komme til deres normale opholdssteder. Princippet i sådanne udslusningsmetoder er, at de kan flyve ud, men de kan ikke komme ind igen. Dette kan motivere dem til at etablere sig et andet egnet sted. Disse foranstaltninger må under ingen omstændigheder sættes i værk i yngletiden, da ungerne derved dør af sult. Det er derfor kun i meget korte tidsrum i løbet af året, at disse udslusningsmetoder kan anvendes.

I praksis vil der kun være to perioder. Den ene er fra sidst i august til begyndelsen af september, hvor ungerne vil være store nok til at flyve med ud. Den anden er lige før ynglesæsonens start i begyndelsen af maj, da alle dyr på denne årstid er aktive og flyvedygtige.

Professionelle skadedyrsbekæmpelsesfirmaer kan udføre de nødvendige og lovmedholdelige foranstaltninger.

Muldvarp og mosegris

Bekæmpelse

Muldvarp og mosegris må bekæmpes hele året. Fælder er eneste mulighed, som kan anvendes overalt, og som ikke kræver speciel tilladelse. Brug af gift er mulig, men der findes kun én type til begge dyr, og det er fosforbrinteudviklende pellets. Fosforbrinte er en yderst farlig giftgas. Derfor må disse midler kun udlægges af personer med særlig tilladelse. Typisk vil det være skadedyrsbekæmpelsesfirmaer og desinfektører, der har personer med tilladelse ansat til at udføre denne form for bekæmpelse. Bekæmpelse med fosforbrinte må under ingen omstændigheder udføres nærmere end 10 m fra enhver form for bygning, hvor dyr eller mennesker kan opholde sig. Det skyldes risiko for alvorlig forgiftning med gassen af dyr eller mennesker, som kan opholde sig i en bygning.

Duer

Det er byduen, der er årsag til gener og skader, som kan ønskes begrænset. Uanset art må man ikke bekæmpe fugle med kemiske bekæmpelsesmidler. For at begrænse gener og problemer med duer skal man følge principperne i integreret forebyggelse og bekæmpelse.

Forebyggende foranstaltninger mod duer

Duer har et basalt behov for føde, vand og et sted at placere deres rede. Føde og vand kan de flyve langt for at skaffe sig. Derfor må hovedindsatsen i den integrerede forebyggelse og bekæmpelse ligge på at gøre bygninger mindst muligt indbydende for duerne. Det gælder både for duernes etablering af redepladser og deres adgang til siddepladser, når de skal hvile sig.

Nogle hovedelementer er:

- Sålbænke og andre skrå bygningsselementer skal have en hældning stejlere end 45°
- Loftsvinduer skal være intakte
- Huller i mure afskærmes med net
- Yndede siddepladser forsynes med særlige pigge, sømplader eller en særlig pasta, som duerne ikke kan lide at stå og sidde på
- Nylon- eller ståltråd (wirer) kan udspændes over bygningsselementer, hvor duerne foretrækker at sidde
- I visse tilfælde kan opsættes elektrisk ledende tråde, som duer ikke bryder sig om at sætte fødderne på

Flere af de nævnte foranstaltninger kan og må kun udføres af professionelle håndværkere.

Selv om duer kan flyve langt efter føde, må det stærkt anbefales ikke at lægge foder ud til dem.

Andre metoder

Man kan som supplement også vælge at tilbyde duerne særlige redekasser anbragt højt oppe oven på bygninger. Med jævne mellemrum (f.eks. 2-3 uger) fjernes duernes æg fra redekasserne, så de ikke får afkom. Herved reduceres antallet af duer over tid.

Man kan i nogle tilfælde fange duerne i særlige fælder.

Hvor det er muligt og lovligt, må personer med jagttegn skyde duer.

Lovgivning om skadedyr i ejendomme

Insekter og andre smådyr har ingen særlovgivning. Når disse dyr forekommer i beboelsesejendomme, er det den almindelige lovgivning om leje, der er gældende. For rotter og duer er der speciel lovgivning. I tilfælde med skadedyr, som må skydes, skal man rette sig efter jagtloven.

Udlejningsejendomme

Hvis der i en ejendom konstateres alvorlig plage af et skadedyr, er det ifølge lejeloven ejerens / udlejerens pligt at fjerne dyrene uden udgift for lejerne. Dette gælder for alle former for udlejningsejendomme, uanset om det er alment boligbyggeri (Bekendtgørelse af lov om leje af almene boliger), eller om der er tale om en privat udlejer (Bekendtgørelse af lov om leje).

Umiddelbart er reglen indlysende, når der er tale om dyr, der forekommer i træværk eller forekommer på eller stammer fra fællesarealer. Reglerne gælder imidlertid også i flere tilfælde for dyr, der optræder i lejlighederne. Ifølge lejeloven er det udlejerens pligt at sørge for god orden og renholdelse. Dette fortolkes i praksis således, at der er udryddelsespligt, når der er tale om væsentlige skadedyrsproblemer. Det drejer sig typisk om dyr, der let spredes rundt i hele ejendommen som f.eks. væggelus eller kakerlakker.

Bestemmelserne i lejelovgivningen har til hensigt at gøre bekæmpelse så effektiv som muligt, hvilket kun opnås ved en rationel og koordineret kollektiv indsats. Den enkelte beboer må i sådanne tilfælde acceptere de foranstaltninger, der iværksættes, selv om problemet reelt ligger et andet sted i ejendommen.

Det følger som en logisk konsekvens af disse regler, at beboerne har pligt til at anmelde forekomst af skadedyr af enhver art til ejendommens administration. Undlades dette, kan man pådrage sig et erstatningsansvar, idet dyrene får mulighed for at sprede sig og derved forværre situationen.

Tvister mellem lejer og udlejer om bekæmpelse af forekommende skadedyr afgøres af den lokale kommunes huslejenævn. Bekæmpelse af skadedyr anses som udgangspunkt som omfattet af den renholdelses- og vedligeholdelsespligt, som efter lovgivningen påhviler udlejerens, med mindre andet på klart fastsatte vilkår er aftalt.

Ejer- og andelsboliger

Lejeloven gælder ikke for ejer- eller andelsboliger. Skadedyrene opfører sig dog på samme måde uanset bolig- eller ejendomsstype. Problemerne med skadedyr er derfor de samme, og en rationel bekæmpelse kan ikke gennemføres, hvis enkelte beboere i et kompleks nægter at medvirke.

Hvis en rationel bekæmpelse umuliggøres af enkelte beboeres nægtelse af at medvirke, skal man være opmærksom på, at kommunen kan pålægge vedkommende at deltage. Dette

Skadedyr i ejendomme, problemløsning - ejendomsservice

fremgår af helt andre bestemmelser, nemlig bekendtgørelse om miljøregulering af visse aktiviteter (Bekendtgørelse nr. 1517 af 14/12 2006).

Ifølge samme bekendtgørelse må der heller ikke ved udlægning af foder eller på anden måde skabes tilhold for fugle eller andre omstrefjende dyr, når dette medfører ulempe for omgivelserne.

Bortset fra det netop omtalte vedrørende lovgivning og ansvar for renholdelse og friholdelse for skadedyr, er der yderligere forhold omkring lovgivning for pattedyr og fugle, som man bør være opmærksom på, og som beskrives nedenfor.

Rottebekæmpelse, særlig lovgivning

Lovgrundlaget for rottebekæmpelse findes dels i miljøbeskyttelsesloven og dels i bekendtgørelse om bekæmpelse af rotter m.v.

Bekendtgørelse af lov om miljøbeskyttelse siger klart, at kommunalbestyrelsen har ansvaret for gennemførelsen af en effektiv rottebekæmpelse. Kommunen kan lade arbejdet udføre af eget autoriseret personale eller overlade det til et professionelt bekæmpelsesfirma, der ligeledes skal være autoriseret til at udføre rottebekæmpelse.

Grundejere skal sikre og renholde deres ejendomme således, at rotters levemuligheder på ejendommene begrænses mest muligt.

Kommunalbestyrelsen kan meddele grundejerne påbud om undersøgelse samt udførelse af de fornødne foranstaltninger for at efterleve lovgivningens krav. Den samme mulighed har Naturstyrelsen, såfremt en ejendom er kommunalt ejet.

Det er endvidere enhver borgers pligt at anmelde forekomst af rotter til kommunen, som derefter er ansvarlig for at foretage det fornødne med hensyn til bekæmpelse.

Ingen særlig lov om mus

Der er ikke som for rotter en særlig lovgivning knyttet til mus. Det betyder, at musebekæmpelse kan foretages af enhver borger, der har problemer med mus.

Bekæmpelsesmidler til mus kan købes frit, men de skal naturligvis anvendes efter brugsanvisningen og øvrige forskrifter på den etiket, der skal være på enhver pakning med bekæmpelsesmiddel.

Husmår i bygninger

Skydning uden for den fastsatte normale jagttid kræver særlig tilladelse efter bekendtgørelsen om vildtskader. Ansøgning om nødvendige tilladelser indgives elektronisk over internettet til Naturstyrelsen. Formålet med den elektroniske ansøgningsblanket er at imødekomme skærpede krav om forudgående tilladelser til regulering af skadevoldende vildt i henhold til bekendtgørelsen om vildtskader (Bekendtgørelse nr. 259 af 25/3 2011).

Sundhedsstyrelsens anbefalinger om sandkasser

Sandkasser er beregnet til børns leg, men hunde, katte og ræve kan lægge deres ekskrementer i sandkasserne. Det kan give risiko for smitte med forskellige parasitter foruden sygdomme og

Skadedyr i ejendomme, problemløsning - ejendomsservice

infektioner forårsaget af bakterier og virus, som dyrene bærer rundt på. Hvis legeområdet med sandkasse(r) ikke kan holdes fri for de uønskede dyr, bør de overdækkes med net, når de ikke er i brug til børns leg. Man kan tage udgangspunkt i sundhedsstyrelsens anbefalinger om daginstitutioners sandkasser, som rummer den samme risiko som sandkasser tilknyttet legepladser og fællesarealer i bebyggelser.

Forskel på forvildede tamduer og vilde arter af duer

Når man taler om duer i ejendomme, skal man være klar over, at lovgivningen har en klar og tydelig skelnen mellem de forvildede tamduer (byduer) og de naturligt forekommende vilde arter, ringdue og tyrkerdue.

De forvildede tamduer er ikke omfattet af jagtloven, og derfor må de bekæmpes året rundt. Bruges fælder, skal de tilses morgen og aften. Hvis voksne fugle dræbes, skal deres eventuelle unger også aflives for at undgå dyrplageri. Reder og æg bør altid fjernes.

De naturligt forekommende arter som ringdue (skovdue) og tyrkerdue er omfattet af jagtloven og har derfor en fredningstid, først og fremmest i den egentlige yngletid, som strækker sig over en stor del af året. Jagttiden for ringdue er 1. november til 31. januar, mens den for tyrkerdue er 1. november til 31. december (Bekendtgørelse nr. 1404 af 18/11 2010).

Lovgivningen giver ikke mulighed for særlig tilladelse til regulering af ringdue og tyrkerdue i forbindelse med boligbyggeri.

Generelt om skadedyr

Bekendtgørelse om miljøregulering af visse aktiviteter (Bekendtgørelse nr. 1517 af 14/12 2006) har et par generelle paragraffer om skadedyr.

Paragraf 12 siger direkte: "Ingen må ved udlægning af foder eller på anden måde skabe tilhold for fugle eller andre omstrejfende dyr, når dette medfører ulemper for omgivelserne."

Paragraf 13 giver særlige beføjelser til kommunalbestyrelsen med følgende ordlyd: "Kommunalbestyrelsen kan påbyde, at der træffes de nødvendige foranstaltninger til udryddelse af skadedyr af hensyn til at undgå eller begrænse ulemper, uhygiejniske forhold og lignende."

Det er ofte beboerne, der opdager forekomsten af et skadedyr eller noget, som kan være et skadedyr. Når noget sådant opdages, må der straks gives besked til rette vedkommende, ofte en ejendomsfunktionær. Jo tidligere, der sættes ind, jo bedre. Derfor kan det ikke siges for ofte, at det er meget vigtigt med en aktiv indsats fra beboernes side – nemlig at give besked til ejendomsfunktionæren, som så kan tage affære.

Når man holder kæledyr som fugle, marsvin, hamstere eller krybdyr og opbevarer dyrefoder, skal man være opmærksom på, at man kan få uønskede dyr i sin bolig. Også i en sådan situation må man straks give besked til ejendomsfunktionæren og i øvrigt sørge for at fjerne problemet fra egen lejlighed og gøre alt, hvad man kan, for at det uønskede dyr ikke spredes til andre lejligheder.

Her kan du læse mere

Bekendtgørelse af lov om miljøbeskyttelse. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26/06 2010.

Bekendtgørelse om bekæmpelse af rotter m.v. Bekendtgørelse nr. 1507 af 13/12 2007.

Bekendtgørelse om vildtskader. Bekendtgørelse nr. 259 af 25/3 2011.

Bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v. Bekendtgørelse nr. 1404 af 18/11 2010.

Bekendtgørelse om miljøregulering af visse aktiviteter. Bekendtgørelse nr. 1517 af 14/12 2006.

Bekendtgørelse af lov om leje af almene boliger. Lovbekendtgørelse nr. 961 af 11/08 2010.

Bekendtgørelse af lov om leje. Lovbekendtgørelse nr. 963 af 11/08/2010.

Hygiejne i daginstitutioner. Anbefalinger om forebyggelse og sundhedsfremme for børn inden for hygiejne, miljø og sikkerhed. 3. Udgave. Sundhedsstyrelsen 2008.

Jensen, T. F. & Weile, P. 2005. Rotter. Lovgivning, forebyggelse og bekæmpelse. Vejledning fra Miljøstyrelsen, Nr. 1. ISBN 87-7614-634-0, ISSN 0108-6375. 88 sider.

Mourier, H. 1999. Vilde dyr i hus og hjem. Gads Forlag. 223 sider. ISBN 87-12-03419-3.

Rotter, mus og fødevarevirksomheder. 2011. Naturstyrelsen, Miljøministeriet. ISBN 978-87-7279-094-7, ISSN 0108-6375. 48 sider.

Hvor finder man flere oplysninger på nettet?

Specifikke råd om de enkelte arter og andet om skadedyr:

Skadedyrlaboratoriet www.dpil.dk → Spørg om skadedyr → Vejledninger.

Søg på Google med navnet på dyret. Brug evt. det latinske navn. Brug andre søgeord eventuelt også engelske. Skadedyr hedder "pest" på engelsk.

Vær opmærksom på, at nogle af de midler, som anbefales på udenlandske hjemmesider, ikke er godkendt i Danmark og derfor ikke må benyttes.

Her finder man informationer om bekæmpelsesmidler - og kan læse etiketter på næsten alle produkterne:

Gå ind på Miljøstyrelsen www.mst.dk og følg denne sti:

→ Virksomhed_og_myndighed → Bekæmpelsesmidler → Find godkendte bekæmpelsesmidler

→ Oversigten Godkendte bekæmpelsesmidler

Ved forgiftning eller mistanke om forgiftning:

Giftlinien, telefon 82 12 12 12 www.bispebjerghospital.dk/giftlinjen/forside

Oplysninger om naturligt forekommende pattedyr og fugle og jagttider:

Gå ind på Naturstyrelsen www.naturstyrelsen.dk